

-Araştırma Makalesi-

Yalnızlığın Diyalektiğinin Sinema Üzerinden İncelenmesi:

Yalnız Aziz-ler

Selin Kiraz Demir *

Özet

Yalnızlık, insanlığın var oluşundan bu yana, her zaman ve her yerde ortaya çıkabilen bir duygu durumudur. Bu duygu herkes tarafından bilinse de elbette her bireyin kendi yaşam formunun özelliğine göre farklı şekillerde deneyimlenebilmektedir. Yalnız bireyler, başkalarıyla tatminkâr bir bağlantı kuramadıklarında veya buldukları kendi konumlarından memnun olmadıklarında bu duyguyu geliştirebilir ve bu durumun çoğunlukla doğrudan etraflarındaki fiili insan sayısı ile bir ilişkisi yoktur. Tüm bunlara rağmen yalnız olmanın özünde salt pozitif ya da negatif bir durum olduğunu söylemek doğru değildir. Burada önemli olan, kişinin nasıl yalnız olduğu, yalnızlığı nasıl deneyimlediği ve bu duyguyu nasıl yönettiğidir. Çalışma, öznel bir fenomen olan yalnızlığın modern dünyadaki temsillerinin sinemada nasıl inşa edildiğini sorgulamayı amaçlamaktadır. Sinema evreninin, karakterler aracılığıyla yalnızlığın farklı biçimlerinin aktarılmasında ve yalnızlığın özünü anlamada önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, yalnızlık temasıyla ön plana çıkan Azizler (2021) filmi bir örneklem olarak seçilip eleştirel film analiz yöntemiyle incelenmiştir. Böylece, filmde bulunan üç ana karakterin yalnızlık duygusunu deneyimleme biçimleri incelenmiş, farklı yalnızlık hallerinin karakterler aracılığıyla izleyiciye aktarılması tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yalnızlığın felsefesi, sinemada yalnızlık, iletişim sosyolojisi

Selimoğlu, A. (2022). Queer bir bireyin toplumsal cinsiyet performatifliği ve normların şiddeti: danimarkalı kız filmi örneği. SineFilozofi Dergisi. 7 (14). 10.31122/sinefilozofi.1019867

*Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Tv ve Sinema Bölümü, İstanbul, Türkiye

E-mail: selinkirazdemir@aydin.edu.tr

ORCID : 0000-0001-5901-857X

DOI: 10.31122/sinefilozofi.1110618

Kiraz Demir, S. (2022). Yalnızlığın Diyalektiğinin Sinema Üzerinden İncelenmesi: Yalnız Aziz-ler . SineFilozofi Dergisi. 7 (14). 10.31122/sinefilozofi.1110618.

Geliş Tarihi: 28.04.2022

Kabul Tarihi: 05.10.2022

-Research Article-

Examination Of The Dialectic Of Loneliness Through Cinema:

Lonely Aziz-ler

Selin Kiraz Demir*

Abstract

Loneliness is an emotional state that can occur anytime and anywhere since the existence of humanity. Although this feeling is known by everyone, of course, it can be experienced in different ways according to the characteristics of each individual's own life form. Lonely individuals may develop this feeling when they are unable to establish a satisfactory connection with others or are dissatisfied with their own position, and this is often not directly related to the actual number of people around them. Despite all this, it is not correct to say that being alone is essentially a positive or negative situation. What is important here is how the person is alone, how he/she experiences loneliness and how he/she manages this feeling. The study aims to question how the feeling of loneliness, which has representations in the modern world and is a subjective phenomenon, is constructed in cinema. It is thought that the universe of cinema has an important effect on conveying different forms of loneliness through characters and understanding the essence of loneliness. For this reason, the movie Azizler (2021), which stands out with the theme of loneliness, was chosen as a sample and analyzed with the critical film analysis method. Thus, the ways in which the three main characters in the movie experience the feeling of loneliness were examined, and the transfer of different states of loneliness to the audience through the characters was discussed.

Keywords: *philosophy of loneliness, loneliness in the cinema, communication sociology*

*Assist. Prof., Istanbul Aydın University, Faculty of Communication, Radio Television Cinema, Istanbul, Türkiye.

E-mail: selinkirazdemir@aydin.edu.tr

ORCID : 0000-0001-5901-857X

DOI: 10.31122/sinefilozofi.1110618

Kiraz Demir, S. (2022). Yalnızlığın Diyalektiğinin Sinema Üzerinden İncelenmesi: Yalnız Aziz-ler . SineFilozofi Dergisi. 7 (14). 10.31122/sinefilozofi.1110618.

Recieved:28.04.2022

Accepted: 05.10.2022

Extended Abstract

Loneliness is basically a phenomenon that has both emotional and cognitive qualities. From this point of view, it can be said that what we feel depends on how we process our experiences, and how we process our experiences depends on how we feel. Therefore, the most important feature of the feeling of loneliness is its affective or emotional dimension. Most of the time, sharp distinctions cannot be made about what is emotion and what is not in daily life, but besides the generally accepted emotions such as fear, anger, jealousy, loneliness can be seen as a type of sadness arising from the absence of the desired social relationship. According to this, loneliness contains a certain degree of connection with social as well as subjective.

It can be said that the essence of loneliness is the noticeable absence of closeness to others. This causes pain or sadness. However, it can be argued whether the cause of this feeling is internal or external, that is, whether it is a result of the individual's own structure or the conditions in which he/she lives. Thus, we encounter different forms of loneliness, and all of them are again familiar. Undoubtedly, cinema is one of the fields that can show us that we can see different aspects of loneliness and that we are not alone in feeling the feeling of loneliness.

Movies enable the audience to feel and make sense of many emotions through the created universe and the characters in the story. At the same time, different identities and lifestyles can become more visible through constructed social roles. The empathetic audience can internalize the feelings of these characters and movies can be a guide for them to make sense of life. Undoubtedly, there are connections between cinema and emotions that can be examined from many different angles.

*The states of emotions reflected on the screen have been followed for centuries. The feeling of loneliness is perhaps one of the most common alternative forms of these. In particular, the increasing loneliness of modern people is presented to the audience as the main theme of many films. In this context, the film *Azizler* (2021), directed by Taylan Brothers and written by Taylan Brothers and Berkun Oya, was chosen within the scope of the study. The study focuses on the stories and experiences of three characters who experience loneliness in completely different dimensions, but whose lives intersect at certain points. In this respect, the study aims to provide a perspective on how the feeling of loneliness as a human phenomenon is processed in a cinematic sense.*

The movie, which was released on Netflix, a digital platform, conveys the modern loneliness experiences of the characters Aziz, Alp and Erbil to the audience. The main character of the movie, Aziz (Engin Günaydın), is a character who is surrounded by chronic lonely people and tries to get rid of loneliness and desires to create a space for himself among people. While Aziz struggles to be alone, Alp (Öner Erkan) and Erbil (Haluk Bilginer) are chronic loners in the movie. Alp is someone with high financial means, surrounded by temporary friendships, far from real relationships and struggling with his loneliness in crowds. Erbil, on the other hand, is a character who became lonely after losing his wife, complains of loneliness because he can't find someone to share his life with, and tries to solve this situation by talking with the photo of his lost wife. These three main figures have an important place in the film as they present different situations of loneliness together with intertwined human relations.

*It has been seen that *Azizler* presents different states of loneliness in individuals living in the modern order through the audio-visual power of cinema. Although the feelings of loneliness operating through the three main characters have been examined, almost all of the characters encountered in the movie go through similar processes. It doesn't appear that any of the characters really listen to and try to understand each other. The one who had a real relationship lost like Erbil and was condemned to a very difficult loneliness to endure.*

*The plural suffix in *Azizler* which is the title of the movie, actually indicates that there is not a single Aziz. All these characters, whose common sense is loneliness, but whose ways of experiencing*

these feelings are different, allow them to show people who experience different states of loneliness and to question their own lives. These lives, which we watch as an outside eye, also affect us as a part of the world we live in. Therefore, the plural suffix also refers to the whole society.

Giriş

“Yalnızlık zor be Aziz, hayat uzun bir yürüyüş. Yarı yolda kesilmemek için yeni bir çocukluk bulmak gerek.”

Yalnızlık, temelde hem duygusal hem de bilişsel nitelikleri barındıran bir fenomendir. Buradan yola çıkarak hissettiklerimizin deneyimlerimizi nasıl işlediğimize, deneyimlerimizi nasıl işlediğimizin de ne hissettiğimize bağlı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yalnızlığı yalnızlık yapan, onun duygulanımsal veya hissi boyutudur. Çoğu zaman gündelik yaşamda neyin duygu olup olmadığına dair keskin ayrımlar gözetilemez fakat korku, öfke, kıskançlık gibi genel kabul gören duyguların yanında yalnızlık, arzulanan toplumsal ilişkinin yokluğundan kaynaklanan üzüntü hissini bir türü olarak görülebilir. Buna göre yalnızlık, öznel olduğu kadar toplumsallıkla da belli oranda bağlantılar içermektedir.

Tüm duygular, yalnızlık da dahil olmak üzere, olumlu ya da olumsuz bir değer yüklüdürler. Bir duygu, bir şey ya da biri hakkındadır. Belli bir süre devam ederler ve zamanla bu değerinde bir değişim meydana gelebilir. Bunun tam aksine duygular hayatımızda müzmin bir hale de gelebilir ki yalnızlık duygusu kronik bir hale gelebilen yaygın durumlardan biridir.

Her insanın hayatı boyunca mutlaka hissetmiş olabileceği bir duygu olan yalnızlık duygusu kalıcı hale geldiğinde ona maruz kalanlar için ciddi bir sorun oluşturabilir. Genellikle yalnızlığı tercih ettiğini söyleyen kişilerin ise aslında tek başınalığı tanımlamakta oldukları söylenebilir. Çünkü tek başınalık daha çok pozitif bir hali belirtirken yalnızlık bunun tam tersidir. Elbette ki yalnızlık duygusuna istisnai yaklaşımlar da görülebilir. Bu durumda yalnızlığın nasıl ve hangi koşullarda tecrübe edildiği önem kazanmaktadır.

Yalnızlık insanların yaşadığı her yerde vardır ve uzun süren yalnızlıkların birey için tehlikeli bir hale gelmesinin temel nedeni yalnızlık duygusunun kişiyi anlamca başkalarından koparması, dolayısıyla kişinin başka insanlarla olan bağları aracılığıyla var olabilen, gelişebilen önemli yanlarının eksik kalabilmesidir. Ayrıca bireyin, içinde yaşadığı toplum ve kültürün önemli bir parçası olduğu düşünüldüğünde, yalnız olma hali deneyimlerle ve ilişkilerle kazanılan pek çok karakteristik özelliğin doğru bir şekilde biçimlenememesi gibi durumlar ortaya çıkarabilir. Stendhal’a göre karakter dışında her şey tek başınalıkta kazanılabilir. Bununla birlikte yalnızken elde edilmeyecek olan, karakterden fazlasıdır. Buna göre yalıtılmış bir haldeyken, insani bir varlık olabilmemiz mümkün değildir (2012, pp. 267).

Yalnızlığın özünü, başkalarına yakınlığın fark edilebilir yokluğu oluşturduğu söylenebilir. Bu durum, acı ya da üzüntü doğurur. Fakat bu duygunun sebebinin içsel ya da dışsal olup olmadığı, yani bireyin kendi yapısının mı yoksa içinde yaşadığı koşulların mı bir sonucu olduğu tartışılabilir. Böylece, farklı yalnızlık biçimleri karşımıza çıkar ve bunların tümü yine tanındıktır. Yalnızlığın farklı hallerini görebilmemizi ve yalnızlık duygusunu hissetme konusunda yalnız olmadığımızı gösterebilen alanlardan biri de kuşkusuz ki sinemadır.

Sinema filmleri, yaratılan evren ve hikâyede yer alan karakterler aracılığıyla izleyicinin pek çok duyguyu hissedebilmesini ve anlamlandırabilmesini sağlar. Aynı zamanda inşa edilen toplumsal roller aracılığıyla farklı kimlikler ve yaşam tarzları daha görünür hale gelebilmektedir. Empati kuran izleyici ise bu karakterlerin duygularını içselleştirebilmekte ve filmler hayatı anlamlandırmada kendisine bir yol gösterici olabilmektedir. Kuşkusuz ki sinema ve duygular arasında pek çok farklı açıdan irdelenebilecek bağlantılar bulunmaktadır.

Amerikalı sosyolog Herbert Brumer, sinemanın izleyici üzerinde tutum değişikliği yaratabilme ve duyguların harekete geçirilmesini sağlama gibi bir potansiyele sahip olduğunun altını çizer. Yaptığı araştırmalarda seyircinin film izleme deneyimi sırasında filmle birlikte birçok badire atlattığını ifade eden Blumer'e göre film izleme deneyimi sona erdiğinde artık ne seyirci aynı seyircidir ne de film izlenmeden önceki filmidir. Yani seyirci filmle dönüşür, filmdeki anlamı da alımlayarak tamamlar (aktaran Gripsrud & Lavik, p. 2008).

Duyguların beyazperdeye yansıyan durumları kuşkusuz ki yüzyıllardır izlenmektedir. Yalnızlık duygusu ise bunların belki de alternatif formlarına en çok rastlandıklarımızdan biridir. Özellikle modern insanın gitgide artan yalnızlığı pek çok filmin ana teması olarak izleyiciye sunulmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında Taylan Biraderler tarafından yönetilen, hikâyesinin ise yine Taylan Biraderler ve Berkun Oya tarafından kaleme alındığı *Azizler* (2021) adlı film seçilmiştir. Filmin incelendiği bu çalışmanın, yalnızlığı tamamen farklı boyutlarıyla yaşayan fakat belli noktalarda hayatları kesişen üç karakterin hikâyesine ve yalnızlık deneyimlerine odaklanması bakımından insani bir fenomen olarak yalnızlık duygusunun sinemasal anlamda nasıl işlendiğine dair bir perspektif sunması amaçlanmaktadır.

Bir Duygu Olarak Yalnızlığın Özü

Yalnızlık duygusu herkes tarafından bilinse de aynı şekilde tecrübe edilemez. Çünkü her bireyin içinde ihtiyacı olduğu için onu başkalarına iten ve mesafeye ihtiyaç duyduğunda uzaklaştıran birikilik bulunmaktadır. Kant, bu ikiliği "toplumsal olmayan toplumsallaşabilirlik" (unsocial sociability) şeklinde ifade etmiştir. Kavram, sürekli olarak toplumu parçalamakla tehdit eden karşılıklı bir muhalefetle birbirine bağlı, topluma girme eğilimini içermektedir. Burada "antagonizm" kavramı ile bireylerin toplumdışı toplumsallığına vurgu yapılırken, bu eğilimin de toplumu parçalamaya iten sürekli bir dirençle bağlantısı olduğu varsayımı üzerinde durulmaktadır (Kant, 1991, pp. 44).

Yalnızlık, insanların yaşadığı her yerde vardır. Hiç yalnızlık hissetmediğini iddia eden bir kişi yüksek olasılıkla duygusal bir eksiklik ile karşı karşıyadır. Çünkü insanlar henüz doğduklarından itibaren başkalarıyla ilişki kurmaya gereksinim duyarlar fakat hayatlarının tamamında bunun kesintisiz bir şekilde gerçekleştirilmesi imkansızdır.

C.S. Lewis, tamamen bilinçli olduğumuz an yalnızlığın keşfedilebileceğini öne sürer. Ona göre fiziksel, duygusal ve entelektüel olarak her kişi başkalarına ihtiyaç duyar ve birey her ne kadar bir şeyleri biliyor olsa da çoğunlukla başkalarının onayını almakla güdülenir. Hatta bunun da ötesinde Lewis, başka insanlara bize ihtiyaçları olsun diye ihtiyaç duyduğumuzu söyler (1960, pp. 12). Dolayısıyla yalnızlık çoğu insan için yaşam kalitesini önemli ölçüde etkileyen bir duygu durumu haline gelmektedir. Ayrıca bunun fiziksel ve zihinsel birtakım sonuçları da ortaya çıkabilir.

En iyi zamanların yaşandığı bir yalnızlık hissi, yani yalnızlığın kişide meydana getirdiği rahatlama, daha doğru bir ifadeyle "tek başlılık" kavramıyla açıklanabilir. Dolayısıyla bugün, pek çok insan bir yalnızlık çağında yaşadıklarını hissederken, bu durumun yalnızca buldukları fiziksel ortam ile alakası olmadığı açıktır. Simmel, *Metropolis ve Zihinsel Yaşam* adlı çalışmasında insanın kendini büyükşehirde olduğu kadar yalnız hissettiği çok az yer bulunduğundan bahseder. Buna göre yalnızlığın, toplumun yokluğundan ziyade, uygulanamamış bir toplum ya da bir araya gelememiş bir ortaklık idealinden kaynaklandığına vurgu yapar. Simmel'e göre bireyin toplumsal bir varlık olmaması durumunda zaten yalnızlığın var olması mümkün değildir (Simmel, 2018, pp. 298). Dolayısıyla insan, toplumsal bir varlık olduğu için yalnızlık önemli bir meseledir. Fakat bu mesele, bireyler arasındaki dikkate değer farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda özünde salt negatif ya da pozitif olarak nitelendirilmemelidir. Her şey kişinin nasıl yalnız olduğuyla bağlantılıdır. Bir kişinin

etrafında başka insanlar (veya canlılar) olmasından ziyade asıl konu kişinin başkalarıyla ilişkisini nasıl deneyimlediği ve ifade ettiği. Çoğu zaman etrafı ailesi ve arkadaşlarıyla çevrili olduğu halde birey kendini yalnız hissedebilmektedir. Kahneman, gündelik yaşam deneyimlerini araştırdığı çalışmasında insanların neredeyse yüzde 80'inin uyanık oldukları vakti başkalarıyla geçirdiğini ifade etmiştir (Kahneman, 2004). Bu durumun yalnız bir kişi için de geçerli olduğu söylenebilir. Çünkü bir insanın etrafında bulunan fiili insan sayısının yalnızlık duygusuyla bağlantılı olmadığı açıktır. Öyle ki, yapılan pek çok çalışma şaşırtıcı bir biçimde kişinin ideal olarak gördüğünden *fazla* arkadaşına sahip olduğunda yalnızlığın fiilen arttığını göstermiştir (Russell, 2012, pp. 1-2). Çoğunlukla kişinin tek başına olduğu için yalnız olduğu izlenimi oluşsa da her tek başlılık yalnızlığı, her yalnızlık da tek başlılığı beraberinde getirmez.

Yalnızlık, kişinin başkalarıyla bağlantı kurma gereksiniminin tatmin edilmemesine verilen duygusal bir karşılık olarak sosyal geri çekilme şeklinde de tarif edilebilir. Kimi insanlar sosyallikten zevk alamama, sosyal ilişki kurmayı arzu etmeme gibi durumlarla buna ya çok az ihtiyaç duyarlar ya da hiç duymazlar. Dolayısıyla yalnızlığı tecrübe eğilimleri de düşüktür. Tüm bunlardan yola çıkılarak yalnızlık; kronik ya da duruma bağlı, geçici yalnızlık olarak deneyimlenebilir. Kronik yalnızlık insanın köklerinden gelirken, duruma bağlı yalnızlığın dışsal sebeplerden kaynaklanması daha olasıdır. Kuşkusuz ki yalnızlık duygusunun ne derece iç ya da dış kaynaklı olduğunu saptamak olanaksızdır fakat hangi biçimde olursa olsun bunun ilişkisel bir fenomen olduğu açıktır.

Tüm bunların ışığında bir duygu olarak yalnızlığın nedeninin içsel mi dışsal mı olduğu, bireyin kendi yapısının mı yoksa içinde yaşadığı koşulların mı bir sonucu olduğu konusu tartışmaya açıktır. Fakat ne olursa olsun yalnızlığın insani varoluşun merkezi ve kaçınılmaz bir gerçeği olduğu söylenebilir. Mijuskovic, *Loneliness in Philosophy, Psychology and Literature* adlı yapıtında yalnızlığın insan yaşamının temel gerçeği ve öz-bilincin asli yapısı olduğunu iddia etmiştir. Buna göre insanlar tamamen kendi içlerini görmeye kalkıştıklarında boşluk, kimsesizlik, umutsuzluk ve yalnızlık ile karşılaşır (Mijuskovic, 2012, pp. 82). Bu durum, metafizik yalnızlık şeklinde açıklanabilir. Başka bir deyişle kişi kendisinden başkasıyla iletişim kurmanın, herhangi birini anmanın ya da anlaşılmasının mümkün olmadığına inanır.

İngiliz Aydınlanma Felsefesi yalnızlığın karanlık ve yıkıcı yanına vurgu yaparken insanların yalnızlığa diğer yaratıklardan daha az tahammülleri olduğundan bahseder. Edmund Burke, büsbütün yalnızlığı hayal edilebilecek en büyük acı olarak açıklar çünkü tüm yaşamı bu şekilde geçirmek bizzat hayatın amacına ters düşmektedir. Yanı sıra John Locke, yalnızlığı doğal olmayan insani bir hal olarak tanımlamıştır. Buna göre Tanrı insanı kendi türünden başkalarıyla dostluk kurmaya mecbur olacak şekilde yaratmıştır. Ayrıca yalnızlık duygusu insanın zihnini kolayca ele geçirebilecek tehlikeli bir hal olarak açıklanır. Benzer şekilde Hume bu duyguyu, "tam bir yalnızlık belki de çekebileceğimiz en büyük cezadır" şeklinde ifade etmiştir (aktaran Svendsen, 2018, pp. 36).

Heidegger yalnızlığın kendine dair bilginin patikası olduğunu yazar. Buna göre yalnızlık kişiye başka türlü sahip olamayacağı bazı içgörüler sağlayabilir ama aksine bazı başka içgörüler de karanlığa gömer. Yalnızlık, varoluş hakkında başka bir perspektif verir ama bunun *daha doğru* bir perspektif olduğu söylenemez (Heidegger, 1995, pp. 6). Bu felsefi metinden yola çıkarak yalnızlığın özneye yüklediği olumsuz deneyimlerin altı çizilir. Yalnızlıkta olduğu gibi kötü bir ruh halindeyken birey dünya perspektifinden yoksun kalır ve herhangi bir şeyden keyif alamaz hale gelir. Böylece yalnız olan ve olmayan sosyal olarak bir arada bulunsalar da duygusal anlamda aynı dünyada bulunmazlar ve aralarındaki uçurum da gitgide derinleşir.

Yalnız olan ve olmayan arasındaki ruhsal mesafe onların toplumsal durumları nasıl yorumladıklarından da anlaşılabilir. Örneğin yalnızlık ve düşük güven seviyeleri arasında mutlak bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Buna göre yalnız bireyler kendi sosyal çevrelerini yalnız olmayanlara göre daha tehditkâr bir şekilde algılamaktadırlar. Dolayısıyla onlar için sosyal durumlar yalnız olmayanlara göre daha riskli görülür ve bu ortamlara daha farklı biçimlerde dahil olurlar. Bu çekimser yaklaşım, bağlılıklarına ket vurmalarına ve insani temaslarda bulunmalarına engel olmaya yol açar ve toplumsal ilişkileri baltalar. Böylece birey, kuracağı bağlılık türlerine sınırlar çizmekten kendini alıkoyamaz (Hawkley, Berntson, Burleson & Cacioppo, 2003, pp. 117).

Ne hissedeceğimizi seçemediğimiz gibi, bir duygu olarak yalnızlık da seçilebilen bir durum olamaz. Böylece yalnızlık gibi, yalnız olmamak da tercihe bağlı bir durum olmaktan çıkmaktadır. Duygular başımıza gelir ve birey olarak ancak bunlarla mücadele etmeyi ya da kabullenmeyi seçebiliriz. Yalnızlıktan kaynaklanan temel insani ihtiyaçlarımızın tatmin edilememesi, bizim kendi beklentilerimizin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla yalnızlık her ne kadar sosyal çevrenin bir sonucu olarak dışardan dayatılmış gibi görülse de, aslında düşünme şeklimizi değiştirerek yalnızca bizim değiştirebileceğimiz içsel bir duygudur.

Filozofların yalnızlığı farklı formlarıyla kavramsallaştırmasının ve yalnızlık duygusuna yönelik alternatif sorgulamaların temeli, onun özünün bireysel bir fenomen olmasından kaynaklanır. Bu nedenle yalnızlık kavramı genel felsefi yaklaşımların yanı sıra, fenomenin özüne uygun olarak farklı perspektifinden açıklanmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşımlar, çalışma kapsamında incelenen filmdeki karakterlerin farklı yalnızlık hallerinin ortaya konması bakımından önemlidir.

Duyguların Temsil ve Tetikleyicisi Olarak Sinema

Görsel Sanatların bir dalı olan sinema, duyguların tasviri ve betimlenebilmesi bakımından önemli bir temsil ve aktarım aracıdır. Bu bakımdan sinema filmleri bireylerin kendi duygu durumlarıyla yüzleşmelerine olanak tanırken, çevrelerinde olup bitenler hakkında da bir bilinç uyandırabilir. Sinemada duygular kimi zaman karakterler üzerinden, onların söz ve davranışlarıyla ifade edilirken, kimi zaman da görsel bir dil kullanılarak renkler, şekiller ve dekorlar aracılığıyla izleyiciye aktarılabilmektedir.

Tüm bunların yanı sıra sinema, diğer sanatlarda bulunmayan bir anlatım yöntemi ve tekniğini, kurguyu kullanarak hem duyguları aktarmada hem de izleyicide bir duygu oluşturmada oldukça başarılıdır. Kurgunun duygu durumlarının yansıtılmasındaki işlevini en basit ve etkili biçimde açıklayan örnek, Rus yönetmen Lev Kuleshov'un adam-çorba-adam deneyiyle anlaşılabilir. Kuleshov'a göre bir görüntü, kendisinden önce ve sonra gelen görüntülerle anlam kazanır ve izleyici üzerinde bir etki bırakır. İzlenen görüntüde planlar yer değiştirdikçe anlam da değişir ve karakterin duygu durumu üzerine farklı çıkarımlar yapılabilir (Mobbs, Weiskopf, Lau, Featherstone, Dolan & Frith 2006, p. 95). Benzer şekilde deneyi tekrarlayan Alfred Hitchcock, bikinili bir kadını görerek gülümseyen erkek ile annesiyle oynayan bir çocuğu görerek gülümseyen erkek görselinin farklı duygu durumlarıyla açıklandığını ifade eder (Provine, 2012, pp. 92)

İnsanın iç dünyasının yansıtıldığı bir yöntem olarak işleyen dramatik anlatım, sinema sanatının temel biçimlerinden birisi olarak duygusal isteklerin eylemlere dönüşmesiyle doğan çatışma ve çelişkilerden beslenir. İzlediğimiz her filmde mutlaka bir dramatik yapı bulunmalıdır. Bu durum, hikâyede mutlaka özdeşleşme ve çatışma öğelerinin yer alması gerektiğini gösterir. Modern sinema, her ne kadar klasik sinema anlatı yapısının kalıplarının dışına çıkıyor olsa da, yine de özünde dramatik yapıdan harekete geçtiği söylenebilir. Bu

nedenle dramatik hikâye anlatımının araçlarından biri olan sinema filmleri, duygularla çift yönlü ve çok yakın bir ilişki kurmaktadır.

Sinemadaki dramatik anlatı ve izleyici arasındaki bahsedilen bu etkileşim bizi Aristoteles'in sanat felsefesine ait bir terim olan "katharsis" kavramına götürür. Katharsis, zihinsel ve ruhsal bir arınmaya işaret eder ve sanatsal yaratımların koşuludur. Aristo *Poetika'*da katharsisin sanat eserindeki anlamını "tragedyanın görevi, uyandırdığı acıma ve korku duygularıyla ruhu tutkularından temizlemektir" şeklinde açıklar (2010, pp. 32). Dolayısıyla katharsis, duyguları uyararak sanat aracılığıyla ulaşılabilecek zihinsel ve ruhsal bir arınmaya işaret etmektedir. Sinema filmleri özelinde katharsis etkisi ise izleyicinin izlediği öykü ile kendi arasında kurduğu yaşantı ve duygu ortaklığı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu etki, izleyicinin öyküdeki dramatik süreçlerde ortak olduğu coşkusal gerilimden sonra olumsuz duygularını boşaltıp onu kendinden uzaklaştırması ve rahatlama anlamına gelir. Duyguların harekete geçirilmesi ve insanın olumsuzluklardan arındırılması şeklinde ortaya çıkan bu etki, sanat vasıtasıyla duygusal ve zihinsel bir ilerleme sağlanabileceği ilkesine dayanmaktadır (Güngör, 2018, pp. 10).

Bir sanat ve duyguların aktarım aracı olarak sinema, hem estetik hem de düşünsel bir alandır. Bireyin kendi içinde bulunduğu süreçlerden ziyade başka yer, zaman ve kişilerin keşfedilebildiği bir ortam oluşturur. Bu durum, izleyiciler arasında bir ortaklık oluştururken aynı zamanda her kişi için öznel bir deneyime de işaret eder. Çünkü bireysel içgörülerimiz, sinema filmlerindeki anlatıları algılayış biçimlerimizi de belirler. Bu yönüyle sinema, duyguların hem temsili hem de alımlanması aşamasında önemli bir yer tutar.

Duygular ve film teorilerini pragmatist bir yaklaşımla ele alan Norbert Wiley gündelik hayattaki duygu durumları ile filmlerdeki duygu durumlarını karşılaştırdığı çalışmasında filmlerde duyguların temsili her türlü insani sıkıntıyı sembolize edebilen modelleme olarak açıklar ve filmlerin temel işlevinin de katharsis olduğunun altını çizer. Ona göre gündelik hayattaki duygular belirlenmiş bir çerçeve dahilinde değil, daha çok dahil olduğu içeriğe göre şekil alır ve düzenlenirken, filmdeki duygular bunun tam tersidir. Bu ikilik, film duygusunun tatmin edici ve zevkli bir hal almasını sağlar (Wiley, 2003, pp. 169).

Eisenstein duyguları sinemanın vazgeçilmez bir fenomeni olarak adlandırır. Ona göre montaj aracılığıyla filmdeki eylemler arasındaki boşluklar zihinsel olarak tamamlanır ve bu boşlukları doldurmanın içsel hareketi de duygudur. Aslen duygular, ruhun bir hareketidir. Eisenstein'a göre sinema, kitleler üzerinde duygusal etki yaratmak için bir etkili bir faktördür. Eisenstein bir filmin hizmet ettiği birincil amacın duygular olduğunu ifade ederken sevgi ve nefretin önkoşulları olmadan hiçbir sanat eserinin ortaya çıkamayacağını da altını çizmiştir (aktaran Smith, 2004, pp. 304).

Sinema, çoğu insanın bir şeyler hissedebilmek için bulunduğu bir yerdir. Her izleyici, kendi bilinç ve bilinçdışı süreçlerinin ekseninde farklı duygusal deneyimler yaşar. Bu nedenle sinema ve duygular arasındaki ilişkinin çok yönlü olduğu söylenebilir. Karakterler bir duyguyu sinemasal anlatının çeşitli özelliklerine göre yansıtır ve aktarırken, her kişi aktarılan o duyguyu kendisine göre algılar ve tepki verir. Böylece duyguların sinemada temsili kolektif olduğu kadar biricik bir durumu da beraberinde getirir.

Filmler, tüm duyguların olduğu gibi yalnızlık duygusunun da dahil olduğu birçok farklı hikâye üzerinden biçimlenebilir. Öyle ki, varoluşçu sanat filmlerinden, komedi, dram ya da korku filmi türlerinde farklı yalnızlık anlatılarına rastlanabilmektedir. Her tür, kendi içindeki dinamiklere göre yalnızlık duygusunu işler ve izleyiciye aktarır. Yine de aşk, öfke, sevinç ve hüzn gibi duyguların yanında yalnızlık duygusunu tasvir etmenin çok da kolay olduğu söylenemez. İngiliz yönetmen Dean Lean yönetmenliğini üstlendiği *Summer Madness* (*Venedik Tatili*, 1955) filmi üzerine konuşurken yalnızlık ile ilgili yaptığı açıklaması bu görüşü

destekler: “Bence yalnızlık hepimizin içinde var. Aşktan daha yaygın görülen bir his olmasına rağmen ondan daha az konuşuyoruz. Bundan utanıyoruz. Belki de yalnızlığımızı göstermenin bir eksiklik olduğunu düşünüyoruz.” (aktaran Morrison, pp. 2017).

Dünya sinema literatüründe hemen her ülke sinemasının yalnızlığı ele alış biçimi benzerlikler göstermektedir. Film içinde yalnızlık duygusunu betimlemek için kullanılan kompozisyonlar genellikle tek başına olan insanların izole edilmiş çerçevelene yöntemleri kullanılarak oluşturulur. Bu karakterler çevrelerindeki insanlarla iletişim kurmakta zorlanırken farklı çekim açıları, kamera hareketleri, müzik, renk ve ses gibi unsurlar karakterin iç dünyasını izleyiciye yansıtmak için önemli birer araç olmaktadır. İzleyici de tüm bu unsurların bir araya gelmesiyle birlikte kendi deneyimlerinden de yola çıkarak karakteri tanımakta ve onunla bir ilişki kurmaktadır.

Türk sinemasında ise benzer şekilde yalnızlık duygusunun ön planda olduğu hikâyelerde genellikle “tek başına” olan karakterler tercih edilmiştir. Bu kişiler, hayatlarındaki eksiklikleri aramakta ya da yaşadıkları kayıplardan dolayı acı çekmekte ve yalnızlık hissetmektedirler. Özellikle bağımsız filmlerde modern dönemin birey üzerindeki en büyük etkilerinden biri olduğu vurgulanan yalnızlık temalı filmler yapılmıştır. Örneğin; Seren Yüce’nin *Çoğunluk* (2010) filmi öteki olanın tek başına bırakıldığı fakat çoğunluğa uyum sağlayanın da iç dünyasında yalnızlığa mahkumiyetini anlatırken, Zeki Demirkubuz’un *Yeraltı* (2012) filmi Muharrem karakterinin yalnızlığını hem filmin içeriği hem de biçiminde kendisini hissettirir. Benzer şekilde Deniz Akçay’ın *Köksüz* (2013) filmi aile içinde yaşanan bir kayıpla birlikte gelen yalnızlığı anlatırken, Emine Emel Balcı’nın *Nefesim Kesilene Kadar* (2015) filmindeki anti-kahraman Serap yalnızlığıyla mücadele eden bir kadının yaşamını beyazperdeye aktarmıştır. Bu filmler, modern bireyin içinde bulunduğu dünyaya yabancılaşmasını ve hissettiği yalnızlık duygusunu başarılı bir şekilde izleyiciye aktaran ve yalnızlık üzerine düşünmeye sevk eden filmlerdendir.

Dijital platformlar ve gelişen teknolojiler bu tür filmlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağladığı gibi alternatif karakterler ve insan hikâyelerinin de kendilerine bir yer bulabilmesini beraberinde getirmiştir. Böylece farklı yalnızlık halleri izleyiciyle buluşabilmekte ve filmler aracılığıyla deneyimlenebilmektedir. Özellikle bağımsız sinemanın gösterim alanı bulabildiği bu mecralar modern dünyanın eleştirisini artık çok daha açık bir şekilde ekrana yansıtılabilmektedirler. Dolayısıyla izleyicinin tanıdığı bir duygu olan yalnızlık, artık yeni karakterler ve alternatif anlatı biçimleriyle karşısına çıkmaktadır. Bu yeni ortam, bireylerin sinema aracılığıyla bugünün yalnızlık fenomenlerini daha yakından tanımalarını sağlar.

Azizler Filminde Yalnızlığın Fenomenolojisi

Azizler, Yağmur ve Durul Taylan’ın 2021 yılında Berkun Oya ile yazdıkları ve yönettikleri kara komedi ve dram türüne dahil edilen bir Türk filmidir. Dijital bir platform olan Netflix’te vizyona giren film, Aziz, Alp ve Erbil karakterlerinin modern yalnızlık deneyimlerini izleyiciye aktarmaktadır. Filmin ana karakteri Aziz (Engin Günaydın) etrafı kronik yalnızlarla çevrelenmiş ve yalnızlıktan kurtulmaya çalışan, insanların arasında kendine alan yaratmayı arzulayan bir karakterdir. Aziz, tek başına kalmak için çabalarken onun sürekli iletişim halinde olduğu Alp (Öner Erkan) ve Erbil (Haluk Bilginer) karakterleri filmdeki kronik yalnızlardır. Alp, maddi imkânları yüksek, etrafı geçici arkadaşlıklarla sarılmış, gerçek ilişkilerden uzak ve kalabalıklar içinde yalnızlığıyla mücadele eden biridir. Erbil ise eşini kaybettikten sonra yalnızlaşmış, hayatı paylaşabileceği birini bulamadığı için yalnızlıktan yakınan, içinde bulunduğu bu durumu kaybettiği karısının fotoğrafıyla konuşarak gidermeye çalışan bir karakterdir. Bu üç ana figür, farklı yalnızlık durumlarını iç içe geçmiş insan ilişkileriyle bir arada sunması dolayısıyla film içinde önemli bir yere sahiptir.

Yalnızlık duygusunun ön planda olduğu filmlerde oluşturulan alışlagelmiş kompozisyonların *Azizler* filminde tam bir zıtlık oluşturularak izleyiciye sunulması, soğukluk ve kasvet yerine hiciv biçiminde kurgulanan sahneleriyle ön plandadır. Yanı sıra, insana acı veren bir duygu olan yalnızlığın komedi türünde çekilen bir filmde ana unsur olarak kullanılması da filmin genelinde hissedilen ironiyi desteklemektedir.

Film, Aziz karakterinin uzun yıllar birlikte olduğu kız arkadaşı Burcu ile yapmak istediği ayrılık konuşmasının provası ile başlar. Burada Aziz'in "Benim biraz yalnız kalmaya ihtiyacım var. Kendime ait bir alanım olsa, ablamlar da çöktü biliyorsun gitmiyorlar. İşte de daralıyorum." diyerek kendini anlatmaya çalıştığı görülür. Karakterin etrafı ilişkisinde, işinde ve evinde sağlıklı iletişim kurmakta zorlandığı insanlarla çevrilidir ve asıl istediği "tek başına" olabilmektedir. Ayrılık konuşmasının provasını yaptıktan hemen sonra buluşacakları yere gelen Burcu, henüz Aziz'in konuşmasına fırsat kalmadan çıkarmamaya söz verdiği kolyeyi Aziz'in boynunda görememesiyle filmin tamamında izleyiciye sıklıkla hatırlatılan replik söylenir: "Hiç çıkarmayacağım dedin, e kolye nerde?". Artık Aziz için bu ayrılık konuşmasını yapmak imkânsız hale gelmiştir ve aralarındaki ilişkinin takıntılı ve tekdüze giden bu durumu sahne aracılığıyla yansıtılır.

Bu "iletişim kuramama" halinden sonra işyerine giden Aziz, karşılaştığı bir iş arkadaşına Burcu ile olan durumunu anlatırken karşısındaki kişinin aslında başkasıyla kulaklık aracılığıyla telefonda konuştuğunu fark eder. Aziz'in etrafı onu aslında dinliyor gibi görünen fakat asla onun istekleri ve hissettiklerini önemsemeyen insanlarla çevrilidir. Bir kişi dışında: Erbil. Aziz'in işyerinde iletişim kurduğu nadir insanlardan biri Erbil'dir. Fakat bu karakter donuk konuşma ve davranışları, ayrıca paspal görünüşü ile dikkat çekmektedir. Aralarındaki konuşmada ara sıra Aziz'in Erbil'e kalmaya gittiği anlaşılır. Sahnenin devamında Aziz gittiği halde Erbil'in hala onunla konuşuyormuş gibi kendi kendine söylemlerde bulunması da dikkat çeker. Erbil, tıpkı evinde karısıyla konuştuğu gibi, Aziz'le de monolog halinde konuşmaya devam eder. Aziz'in az önce iş arkadaşıyla başına gelen benzer bir olay, şimdi Aziz tarafından Erbil'e yaşatılmıştır.

Bir reklam ajansında CGI ve kurgu uzmanı olarak görev yapan Aziz, patronu Alp tarafından bir iş için odasına çağrılır. Burada izleyici Alp karakterini ilk kez görür ve bu sahne karaktere dair izlenim açısından oldukça önemlidir. Sahnede, çocuklarının aile ortamındaki kavga ve aksiyonları sosyal medyada paylaştığı bir aile bulunmaktadır. Daha yüksek izlenme oranlarına ulaşmak isteyen aile, reklam şirketinden gerçekçi videolar üretebilmeleri için yardım istemektedirler. Aralarında tartışmaya başlayan çift, ortalarında oturan kız çocuklarının bu durumdan rahatsızlık duymasını da görmezden gelir. Kız ağlayarak odadan çıkar fakat kimse peşinden gitmez. Onun yerine Alp, aralarında tartışan bu çifti kayda almaya başlar. Sahne, iletişim teknolojileriyle çevrili hayatların bir gösteri unsuruna dönüşerek aile içi iletişimsizliğe ve yalnızlaşmaya yol açmasını etkili bir biçimde göstermiştir.

Patron Alp, oldukça lüks bir evde yaşamaktadır. Elit arkadaş çevresi ve sürekli evinde parti vermesiyle dikkat çeker. Bu partilerin çoğuna istemeden de olsa Aziz de dahil edilmektedir. Aziz, her ne kadar orada bulunmak istemese de hem Alp onun patronu olduğundan kıramaz hem de Alp'in evde olmadığı zamanlarda kendi ailesinden uzaklaşıp "tek başına" kalabileceği bir mekân olarak bu evi kullanır. Parti ortamlarındaki yüzeysel ilişkiler bazı belirgin diyaloglarla verilir. Örneğin, Aziz ortamda tanıştığı bir kadınla konuştuğunda kadının "Alp çok eğlenceli biri" dediği duyulur. Bunun üzerine Aziz, nerede tanıştıklarını sorar ve kadın aynı cümleyi tekrar eder. Belki de Alp'i aslında hiç tanımamaktadır, hatta tanımak için çaba sarf etmemektedir. Aynı zamanda bu sahnelerde Aziz'in etrafı kalabalık olmasına rağmen kimseyle gerçek anlamda konuşmadığı görülür.

Alp bu partilere çağırıldığı kişileri parayla tutmaktadır. Tek amacı Aziz'e etrafının kalabalık olduğunu göstermek ve onunla arkadaş olarak ortam paylaşabileceği uygun bir zaman yaratmaktır. Burada yalnızlığın utanç ile ilişkisine vurgu yapılmaktadır. Yalnızlık, çoğu kez toplum içinde kabul edilmesi güç olan bir duygudur. Sonuçta yalnızlık toplumsal bir dert, kişinin sosyal hayatının tatmin edici olmadığını gösteren bir ağrıdır ve bu ağrı toplumsal olarak görünür olduğunda özellikle rahatsız edicidir. Yalnızlık yalnızca acı vermekle kalmaz, aynı zamanda mahcup da eder. Bu utançtan kaçınmak için bireyin, tıpkı Alp gibi, başarılı bir sosyal yaşama sahip olduğu izlenimini sürdürmesi esastır (Svendsen, 2021, 176). Fakat Alp, her ne kadar yalnızlığını gizlemeyi başarsa da Aziz ile olan ilişkisinde birçok kez başarısız olur. Çünkü Aziz ve Alp arasındaki bağ, filmin başından itibaren bir çıkar ilişkisi çerçevesinde şekillenmektedir. Bir taraf bu ilişkiyi tek başına kalabilmenin alternatifi olarak görürken, diğer taraf yalnızlığını gidermek için bir çözüm bulmaya çalışmaktadır.

Yalnızlığın zorluğundan yakınan Erbil'in de tek dayanağı Aziz'dir. Ara sıra ona gelip kalması Erbil'i mutlu eder. Erbil, yalnızlıktan o kadar acı çekmektedir ki ya bir kedi sahiplenmeyi düşünür ya da internet üzerinden birileriyle tanışmanın ve belli bir ücret karşılığında yalnızlığına çare bulmanın yollarını aramak ister. Kronik yalnızlığın acısını derinden hisseden Erbil için Aziz'in varlığı o denli önemlidir ki bir akşam ona "bol bol su içmesini" önerir ve şöyle devam eder: "...bak bunu sana herkes söylemez. Hayat akıp gidiyor, bugün varız yarın yokuz. İnsanlar böyle önemli bilgileri birbirlerine söylemiyor, kendilerine saklıyorlar." Bir zamanlar hayatını biriyle paylaşmanın ve yalnız olmamanın mutluluğunu yaşamış biri olan Erbil, filmdeki en donuk ve sıra dışı karakter gibi görülse de, gerçek anlamda Aziz'i dinleyen belki de tek kişidir. Fakat kendisinin yalnızlığının sona ermemesinin sebebi ise, onu dinleyen kimsenin olmayışındır. Erbil ölümcül bir hastalığa yakalanmıştır. Ancak bunu Aziz'in bile yüzüne söyleyemez. Onu evinden yolcu ettikten sonra ardından kapıya doğru durumunu anlattığı bir monolog görülür. Hatta durum o kadar içler acısıdır ki, faturasını ödemediği için hattının kapatıldığına dair gelen otomatik bir sesli mesaja karşı konuşmaya devam eder.

İşyerindeki Vildan'a aşık olan Erbil, bu duygularını buzdolabında fotoğrafı bulunan ve kaybettiği karısı Kamuran'a açar. Fotoğrafın da onunla konuştuğu ve Vildan hakkında sorular sorduğu görülür. Kamuran'ın hiddetle "ne buldun onda?" demesi üzerine Erbil "e yaşıyor." şeklinde karşılık verir. Erbil karısına ölüme yaklaştığı ve bir daha aşık olmaya fırsatı olamayacağı için bu ilişki deneyimini yaşamak istediğinden bahseder. Ayrıca Erbil, öldüğünde ve karısının yanına gittiğinde bu konuların aralarında bir sorun olup olmayacağına da emin olmak istemektedir. Otuz yılın ardından tek başına ve yalnız kalan adam için yalnızlığından kurtulmanın belki de tek çaresi Vildan'dır. Öleceği öğrenilirse kimsenin onun yanında olmak istemeyeceğine inanan Erbil, bu gerçeği herkesten saklar.

Karısına olan bu itirafı ise, onu bir süre küstürecektir.

Filmde yalnızlık duygusunun vermiş olduğu acıyı tüm gerçekliğiyle gösteren tek karakter Erbil'dir. Karısı Kamuran'a hastalığı süresince bebek gibi bakmıştır. Hatta karısının daha fazla mücadele etmemesini söylemesine bile aldırış etmemiştir. Fakat bir gece Kamuran'ın nefes almakta zorlanırken bile ısrarla onu manava göndermek istemesi üzerine karısının ölmeyi beklediğini geç olsa da anlar. Gidişinden dolayı pişmanlık duyup geri dönse de sonuç değişmemiştir. Kamuran o evden gittikten ve ona ait olan her şey ortadan kalktıktan sonra yalnızlığıyla yüzleşen Erbil adeta depresyona girmiştir. Acı içinde ağlarken görülür. Bir zamanlar karısıyla yaşadıkları o evde artık tek başınadır ve yalnızdır, her şeyi kendisi yapmak zorundadır. Tam bu anda Kamuran'ın sesi imdadına yetişir ve yalnızlık duygusunun onu kemirerek yok etmesinin önüne geçilir. Fotoğraftaki Kamuran, Erbil ile konuşmaktadır. Erbil, kronik yalnızlığıyla başa çıkmanın yolunu ancak bu şekilde bulabilmiştir. Fakat Kamuran'ın fotoğrafıyla konuşmadığı ve ona ulaşamadığı ilk an, intiharını kafasına koyar. Tam bu eylemi gerçekleştireceği sırada Aziz'in ona uğradığı görülür. Erbil, son kez Aziz'e sıkı sıkı sarılır. Bu,

filmde görülen nadir gerçek duyguların yansıtıldığı sahnelerdendir. Erbil, ölür.

Diğer taraftan Alp'in evinde rahat bir şekilde kafasını dinleme ve kendi evindeki ablası, eniştesi ve yaramaz yeğeninden uzak kalabilme fırsatı bulan Aziz, aslında Alp tarafından gözetlendiğinin farkında değildir. Bu hikâyede herkes ya birbirine yalan söylemekte ya da gerçeği saklamaktadır. Aziz'e bir ev lazımdır. O ev, bıraktığı mektupla ortaya çıktığı gibi artık Erbil'in evidir. Mektupta "...al sana yalnız kalabileceğin bir ev. Ben on sene yalnız kaldım o evde, biraz da sen kal. Gör bakalım..." cümleleriyle yalnızlığın en yalın halini açıklar. Çünkü tıpkı Erbil gibi yalnız kişi, başka insanlarla ilişkiye girmeyi arzu eden ama bundan mahrum kalan biridir (Svendsen, 2021, pp. 177).

Artık tek başına kalabileceği bir evi olan Aziz, Alp'in ona bir anahtar yaptırması ve yine evinde vakit geçirmesi için uygun bir ortam sağlamış olmasına rağmen "ilk kez onu reddeder. Çünkü daha önce vurgulandığı gibi bu tamamen bir çıkar ilişkisidir. "Ben bir daha gelmem sana" diyerek teklifini geri çevirdiğinde Alp buna çok sinirlenir. Daha önce Aziz onun evindeyken ve tek başınayken yaptığı her şeyi kaydetmiştir ve bunları sosyal medyada paylaşır.

Artık en mahrem halleri sosyal medyada dolaşımında olan Aziz, sokağa çıktığında herkes tarafından tanınmakta, videoları çekilmektedir. Tüm isteği tek başına kalmak olan karakter, bu kez iletişim araçları yoluyla tek başına kalma önceden olduğundan daha seyrek erişme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Modern dönemin en büyük sorunlarından biri olarak görülen bu durum, aşırı yalnızlıktan ziyade çok az tek başınalığın insanlara acı verdiğini öne sürer. Bu durum *dis-traction* terimiyle açıklanır. Bunun anlamı "ayrılmak"tır. Kendimizden ayrılırız. Benzer şekilde Odo Marquard, tek başınalığı bir "yeti" olarak tanımlar ve bunu büyük ölçüde kaybettiğimiz iddiasında bulunur (aktaran Svendsen, 2021, pp. 170). Bugün, tıpkı *Azizler'*de olduğu gibi kişi sonunda kendine ait bir alana sahip olsa bile, tek başına olamamaktadır. Erbil'in Aziz'e yazdığı vasiyet mektubunda dile getirdiği "bana sorarsan çok da yalnız kalma. En fazla on, bilemedin on beş gün" tavsiyesini dinleyen ve kız arkadaşı Burcu'nun sorduğu kolyeyi Erbil'in evinde bulan Aziz, buluşmaya gittiğinde ayrılmaktan vazgeçmiştir ve yalnız kalmamayı seçmiştir. Ama artık cama oturdukları kafede cama yapışıp onun videolarını çeken kitleyi de gördükten sonra, tek başına olamayacağı da açıktır.

Sonuç

Kuşkusuz ki, kimse tümüyle kendi kendine yetemez, başkalarına ihtiyaç duyar. Fakat yine de belli bir miktarda kendine yeterlilik ideal olandır ve başkalarına sürekli olarak yaslanmadan kendinde mevcut olma kapasitesi olmayan insan, acıdan yoksun bir yaşam süremeyecektir. Dolayısıyla tek başınalığın olumlu olabilmesinin en önemli koşullarından biri, başka insanlara dönüşün bir yolu olduğuna dair inançtır.

Yalnızlık duygusunun insani bir fenomen olarak hayatın hemen her anında karşılaştığımız bir durum olduğu söylenebilir. Ancak yalnızlığın yaşanıp yaşanmamasından ziyade onun nasıl yaşandığı, insanı neye dönüştürdüğü, kendisiyle olan yüzleşmesinde kişiye neler öğrettiği önemlidir. Nietzsche şöyle der: "Kimse öğrenmiyor, kimse öğrenmek için çaba sarf etmiyor, kimse öğretmiyor: Yalnızlığa katlanılacak." (1997, pp. 188). Bu duygu durumu, her ne kadar özellikle günümüz dünyasında önemli bir sorunu temsil ediyor olsa da bize dünyadaki yerimiz hakkında bir şeyler anlatır. Bir insanın hayatının en az bir bölümünde kendisini yalnız hissetmesi onun başka insanlarla ilişki kurma ihtiyacını karşılayamamasına, dolayısıyla başarısız olmasına sebep olur fakat bu duygu, başarısız olduğumuzu öğrenmemize de yol açar. Birey de ancak bir sorunun bilincinde olduğunda onunla mücadele edebilecek ilk adımı atabilir. İnsan, bir süreliğine de olsa olumlu tek başınalık duygusunun cazibesine kapılsa da bu duygunun yerini yalnızlık aldığında kişi kendine yetemediği bir durumla yüzleşmek zorunda kalır.

Azizler filminin, modern düzenin içinde yaşayan bireylerdeki yalnızlığın farklı hallerini sinemanın görsel-işitsel gücü aracılığıyla sunduğu görülmüştür. Her ne kadar üç ana karakter üzerinden işleyen yalnızlık duygu durumları incelenmiş olsa da film içinde karşılaşılan karakterlerin hemen hepsi benzer süreçlerden geçmektedir. Herhangi bir karakterin birbirini gerçekten dinlediği ve anlamaya çalıştığı görülmez. Gerçek bir ilişkiye sahip olan da Erbil gibi kaybetmiş ve katlanması oldukça zor bir yalnızlığa mahkûm edilmiştir.

Filmin sonunda hayatını kaybeden Erbil'in karısının yanına gittiği ve yalnızlıktan ancak bu şekilde kurtulabildiği, Aziz'in ise o evde kalarak yeni bir Erbil'e dönüşeceği söylenebilir. Film, iletişim teknolojileri ve dijitalleşmenin gündelik yaşama yoğun bir şekilde dahil edilmesiyle birlikte insanlar arasındaki ilişkilerin ne denli yüzeysel hale gelebildiğinin altını çizmektedir. Komedi ve kara mizah türünde çekilen film, insanın yüzleşmekten korktuğu düşünülen başat duygulardan olan yalnızlığın pekişmesini büyük oranda iletişim araçlarına bağlamaktadır. Ayrılık sahnesiyle açılan film, düğümün çözülmesi, kolyenin bulunması ve ayrılığın gerçekleşmemesi ile son bulurken, tezat bir şekilde Aziz tek başına kalabilme mücadelesinde kazanan değil kaybedendir.

Filmde ele alınan üç ana karakterden Aziz ve Erbil'in tek başınalık ve yalnızlıkla verdiği mücadele her ne kadar onları tam anlamıyla tatmin etmese de karakterlerin bir dönüşüm geçirdiği söylenebilir. Fakat kalabalıklar içindeki yalnız Alp, yalnızlığıyla yüzleşemediği, hatta içinde bulunduğu durumu kabullenmediği ve kendini kandırdığı için herhangi bir gelişme kaydedemez. Alp, daha önce bahsedildiği gibi duygular kişinin başına geldiğinde mücadele etmek ya da kabullenmek gibi seçeneklerden hiçbirini tam anlamıyla gerçekleştiremez. Alp'in yalnızlık hikâyesi her ne kadar bir mücadele gibi görünse ve yalnızlığını parasıyla satın aldığı kişiler aracılığıyla gideriyor gibi görülse de aslında olan yalnızca örtmek, gizlemektir. Hissettiği duygular değişmez, değişmesi için bir umut da barındırmaz.

Filmin adı olan "*Azizler*" de çoğul ek, aslında tek bir Aziz'in olmadığını ifade etmektedir. Ortak duygusu yalnızlık olan fakat bu duyguları deneyimleme biçimleri farklı olan tüm bu karakterler, yalnızlığın farklı hallerini yaşayan insanları gösterme ve kendi yaşamlarını sorgulayabilmelerine olanak tanımaktadır. Dışardan bir göz olarak izlediğimiz bu hayatlar, içinde yaşadığımız dünyanın bir parçası olarak bizleri de etkilemektedir. Bu nedenler çoğul eki, aynı zamanda tüm topluma atıfta bulunmaktadır.

Sinemanın karakter temsilcileri aracılığıyla ortaya koyduğu birçok duygu, durum ve davranış izleyicisinin içinde yaşadığı toplumun dinamiklerini daha iyi anlamalarına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda bireysel ve kolektif belleğin oluşması için önemli bir araç olan filmler, geçmişle gelecek arasında bağ kurmak ve farklı duygu durumlarını anlamlandırabilmek için de önemlidir. Çalışma kapsamında örneklem olarak seçilen film aracılığıyla yalnızlık duygusunun işlendiği *Azizler*, güncel toplumsal sorunları ve iletişimsizliğin insanlar arasında yarattığı duygusal halleri yalnızlık teması çerçevesinde ele almakta ve bireylerin kendilerini tanımalarına da olanak tanımaktadır. Kimi zaman kaçınılmaz olarak insanın yüzüne çarpan yalnızlık duygusunun, sorumluluğunu almamız gereken bir fenomen olduğu açıktır. Çünkü her şeye rağmen bu duygu *bizdir* ve bize aittir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar çalışmada çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

Aristoteles (2010). *Poetika Şiir Sanati Üstüne*. (S. Rifat, Çev.) İstanbul: Can.

Çakar, Ö. (Yapımcı), Demirci, S. (Yapımcı), Yüce, S. (Yapımcı) & Yüce, S. (Yönetmen). (2010). *Çoğunluk [Sinema Filmi]*. İstanbul.

- Demirkubuz, Z. (Yönetmen). (2012). *Yeraltı* [Sinema Filmi]. Türkiye: Mavi Film.
- Gripsrud, J. & Lavik E. (2008). *Film Audiences*. J. Donald & M. Renov içinde The SAGE Handbook of Film Studies, (s. 454-470). London: SAGE.
- Hawkey L.C., Berntson, G., Burleson, M. & Cacioppo, J. T. (2003). Loneliness in Everyday Life: Cardiovascular Activity. *Psychosocial Context, and Health Behaviors, Journal of Personality and Social Psychology*, 85: 1, 105-120.
- Güce, E. (Yapımcı), Kalvo, M. (Yapımcı), Aktürk, R. (Yapımcı), Katkısız, A. (Yapımcı), Akçay, D. (Yapımcı) & Akçay, D. (Yönetmen). (2013). *Köksüz* [Sinema Filmi]. Türkiye: Mars Prodüksiyon.
- Güngör, F. Ş. (2018). *Sinemada Felsefe*. Ankara: Maarif Mektepleri.
- Heidegger, M. (1995). *The Fundamental Concepts of Metaphysics: World, Finitude, Solitude*. (W. McNeill & N. Walker, Ed.) Bloomington: Indiana University Press.
- Kahneman, D. (2004). A Survey Method for Characterizing Daily Life Experience: the Day Reconstruction Method, *Science*, 306(5702), 1776 – 1780.
- Kant, I. (1991). *Idea of a Universal History with a Cosmopolitan Purpose, in Political Writings*. (H.B. Nisbet, Çev.) (H.S. Reiss, Ed.) New York: Cambridge University Press.
- Lewis, C. S. (1960). *The Four Loves*. New York: Harcourt.
- Lopert, I. (Yapımcı) & Lean, D. (Yönetmen). (1955). *Summer Madness* [Sinema Filmi]. İngiltere: London Film Productions.
- Mijuskovic, B. L. (2012). *Loneliness in Philosophy, Psychology and Literature*, ABD: iUniverse.
- Mobbs, D., Weiskopf, N., Lau, C.H., Featherstone, E., Dolan R. J. & Frith C.D. (2006). The Kuleshov Effect: The Influence of Contextual Framing on Emotional Attributions, *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 1(2), 95–106.
- Morrison, D. (2017, 02 09). 10 Great Films About Loneliness. bfi.org.uk. 12 04, 2022 tarihinde <https://www.bfi.org.uk/lists/10-great-films-about-loneliness> adresinden alındı.
- Nietzsche, F. (1997). *Daybreak: Oughts on the Prejudices of Morality*. (R.J. Hollingdale, Çev.) (M. Clark & B. Leiter, Ed.) New York: Cambridge.
- Öperli, N. (Yapımcı), Kreyenberg, T. (Yapımcı) & Balcı, E. E. (Yönetmen). (2015). *Nefesim Kesilene Kadar* [Sinema Filmi]. Türkiye: Prolog.
- Provine, R. R. (2012). *Curious Behavior: Yawning, Laughing, Hiccuping and Beyond*. İngiltere: Cambridge, Massachussets.
- Russell, D.W. (2012). Is Loneliness the Same as Being Alone?, *Journal of Psychology Interdisciplinary and Applied*, 146(1-2), 7-22.
- Smith, G. M. (2004). Moving Explosions: Metaphors of Emotion in Sergei Eisenstein's Writings, *Quarterly Review of Film and Video*, 21, 303-315.
- Simmel, G. (2018). *Paranın Felsefesi*. (Y. Alogan & Ö. D. Aydın, Çev.) İstanbul: İthaki.
- Stendhal, M.H.B. (2012). *Aşka Dair*. (A. Erkay, Çev.) İstanbul: Kırmızı.
- Taylan, D. (Yapımcı), Taylan, Y. (Yapımcı), Kolat, M. (Yapımcı). (2021). *Azizler* [Sinema Filmi]. Türkiye: İmaj Film.
- Wiley, R. (2003). Emotion And Film Theory, *Studies in Symbolic Interaction, Studies in Symbolic Interaction*, 26, 169–187.